

2. POVZETEK

Zmanjševanje razvojnega zaostanka Slovenije za razvitimi državami po kazalcu bruto domačega proizvoda na prebivalca po kupni moči, ki je značilno za celo obdobje po letu 1995¹, **se je v letu 1999 nadaljevalo**. Po podatkih Eurostata se Slovenija po tem kazalcu razvitosti med 13 državami kandidatkami uvršča v sam vrh, saj je bila v vseh petih letih druga najbolj razvita država kandidatka (za Ciprom), razvojni zaostanek pa je zmanjšala od 64% povprečja EU v letu 1995 na 71% povprečja EU v letu 1999. Vrednost kazalca sicer pri nobeni izmed preostalih držav kandidatk ne presega 60% povprečja EU. Po gospodarski razvitosti, merjeni z bruto domačim proizvodom na prebivalca po kupni moči, je Slovenija že prehitela Grčijo kot najmanj razvito članico EU (lani 67% povprečja EU), močno pa se je približala tudi Portugalski, ki je lani po tem kazalcu dosegla 76% povprečja EU.

Tudi **Poročilo o napredku za leto 2000**, ki ga je v začetku letošnjega novembra predstavila **Evropska komisija**, ugodno ocenjuje makroekonomska gibanja Slovenije ter sprejetje pokojninske reforme, ki bo srednjeročno prispevala k ublažitvi problemov na tem področju. Pri izpolnjevanju koebenhavenskih meril s področja gospodarstva, ki zahteva vzpostavitev tržnega gospodarstva in sposobnost kosanja s konkurenčnimi in tržnimi silami v EU, je Slovenija ocenjena kot država, ki ima delujoče tržno gospodarstvo in bi se bila v bližnji prihodnosti sposobna soočiti s konkurenco na skupnem evropskem trgu, pod pogojem, da pospeši sprejetje preostalih reform, ki vplivajo na povečanje konkurenčnosti. Izpolnjevanje drugega merila, čeprav pogojno, je pomemben napredek v primerjavi s preteklim letom. Evropska komisija pozitivno ocenjuje napredek, dosežen na področju okolja, kmetijstva, pretoka blaga in storitev ter energije, opozarja pa na prepočasnost sprememb na področju prostega pretoka oseb, telekomunikacij in avdiovizualne politike. Še vedno pa Evropska komisija državi očita preveliko prisotnost v gospodarstvu, zlasti glede lastništva obeh državnih bank, kar negativno vpliva na nadaljnji gospodarski razvoj in konkurenčnost. Kritična je tudi do prepočasne privatizacije in izvajanja strukturnih reform, kot problematično pa izpostavlja nespodbudno podjetniško okolje, kar se po mnenju Evropske komisije odraža v skromnem prilivu neposrednih tujih investicij v Slovenijo. Na področju reforme sodnega sistema in javne uprave je prva ocenjena pozitivno, čeprav ukrepi za zmanjševanje zaostankov še niso celovito ocenjeni,

¹ Eurostat je podatke o bruto domačem proizvodu na prebivalca po kupni moči za države kandidatke za vstop v EU prvič objavil za leto 1995. Pri tem kot merilo kupne moči uporablja sestavljeno mero vrednosti, imenovano standard kupne moči (Purchasing power standard, PPS).

pri drugi pa Komisija opozarja na skromen napredek od lanskega poročila in nujnost sprejetja zakonov, ki predstavljajo temelj reforme javne uprave. Opozorilo velja tudi pospešitvi postopka denacionalizacije in izpolnitvi obveze o zapiranju prostocarinskih prodajaln.

2.1. GOSPODARSKA GIBANJA V LETU 2000 - Močan vpliv dejavnikov mednarodnega okolja

Letošnja gospodarska gibanja izrazito zaznamujejo dejavniki mednarodnega okolja. Oživiljanje gospodarske rasti v najpomembnejših slovenskih trgovinskih partnericah pozitivno vpliva na izvoz in krepitev predelovalnih dejavnosti. Gospodarska rast v državah EU, kamor je usmerjenega okoli 65% slovenskega blagovnega izvoza, se bo letos po oceni Evropske komisije okreplila za približno 1 odstotno točko (na 3.1%). Relativno se močneje krepi rast bruto domačega proizvoda v tistih državah EU, s katerimi Slovenija opravi največji del zunanjetrgovinske menjave (Nemčija, Italija Avstrija). Za leto 2000 so ugodne tudi napovedi gospodarske rasti v drugih pomembnih zunanjetrgovinskih partnericah, poleg držav CEFTA in Rusije, zlasti na Hrvaškem, kjer bo po lanske recesiji realna rast bruto domačega proizvoda letos znašala okoli 3%, ter v drugih državah nekdanje Jugoslavije, s katerimi narašča tako obseg blagovne menjave kakor tudi razvitejše oblike mednarodnega sodelovanja. Na drugi strani pa visoke cene nafte, višja inflacija v najpomembnejših partnericah in močan dolar zvišujejo uvozne cene in preko poslabšanja pogojev menjave vplivajo na ohranjanje visokega primanjkljaja tekočega računa plačilne bilance in zmanjševanje domače kupne moči, hkrati pa krepijo tudi inflatorne pritiske, ki so letos, za razliko od preteklega leta, pretežno eksterne značaja.

Po visoki gospodarski rasti v letu 1999, ki je po popravljanih ocenah SURS-a znašala 5%, spodbujena pa je bila predvsem z notranjimi dejavniki (visoka domača poraba pred uvedbo davka na dodano vrednost), je **letošnja gospodarska aktivnost**, tudi zaradi cikličnega vpliva lanske visoke aktivnosti, **v povprečju manj dinamična**. Drug pomemben razlog, ki kljub ugodnim izvoznim gibanjem vpliva na upočasnitev letošnje gospodarske rasti, zlasti v drugi polovici leta, pa je poslabševanje pogojev menjave s tujino zaradi rasti cen nafte, močnega dolarja in višjih uvoznih cen, kar zmanjšuje realne domače dohodke (kupno moč rezidentov). V primerjavi s preteklim letom, ki tako po strukturi kot po dinamiki rasti po posameznih komponentah precej odstopa od dolgoletnega povprečja (predvsem zaradi enkratnega vpliva spremembe davčnega sistema), je tako letos precej spremenjena tudi struktura rasti bruto domačega proizvoda. Vpliv tujega povpraševanja se je močno okreplil, realna rast izvoza blaga in storitev bo letos

2

po oceni znašala 8.7% (lani le 1.7%), realna rast domačega povpraševanja pa se bo v primerjavi s preteklim letom (6.6%) upočasnila (3.8%). **Upočasnitev bo izrazita v vseh komponentah domačega povpraševanja**, z izjemo reprodukcijskega (5-odstotna realna rast), ki je vezano na oživljanje proizvodnje v predelovalnih dejavnostih. Investicijsko povpraševanje se bo po lanski 17-odstotni realni rasti letos ustalilo približno na ravni rasti bruto domačega proizvoda, zasebna in državna potrošnja pa naj bi se po oceni realno povečali za 1.4% oziroma 2.1%. Pri tem na umiritev zasebne potrošnje vpliva predvsem visoka zadolženost prebivalstva, saj je bilo lansko visoko trošenje v precejšnjem delu financirano z bančnimi posojili in leasingom. Hkrati se letos zaradi rasti obrestnih mer in deviznih tečajev razmeroma močno krepí tudi varčevanje prebivalstva v bankah. Na podlagi ocenjenih gibanj tujega in domačega povpraševanja do konca leta se bo realna rast bruto domačega proizvoda, ki je v prvi polovici leta 2000 na medletni ravni znašala 4.9%, v drugi polovici leta po oceni upočasnila (predvsem zaradi omenjenega vpliva poslabšanja pogojev menjave na strukturo potrošnje), tako da bo **realna rast bruto domačega proizvoda v letu 2000 znašala okoli 4¹/₄ odstotka**.

Ugoden vpliv visokega izvoznega povpraševanja na rast dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih (7%) in krepitev nekaterih storitvenih dejavnosti (gostinstvo, promet in zveze, finančno posredništvo) bodo letos vplivali na **visoko rast skupne dodane vrednosti (4.8%)**. Razkorak med izračunom rasti bruto domačega proizvoda in dodane vrednosti je posledica nižjih prilivov davkov na proizvode in storitve (kot obračunske kategorije bruto domačega proizvoda) zaradi spremenjene strukture trošenja. Domača potrošnja, ki je obdavčena, narašča po nizkih stopnjah, izvoz, kot najpomembnejši dejavnik gospodarske rasti, pa je plačila izstopnega davka na dodano vrednost oproščen. Analiza dinamike rasti po dejavnostih pokaže, da letos najhitreje naraščajo dejavnosti, na katere vpliva ugodna konjunktura pri najpomembnejših zunanjetrgovinskih partnericah (predelovalne dejavnosti, promet), poleg tega pa tudi tiste, katerih rast je posredno povezana z letošnjo razmeroma visoko inflacijo (finančno posredništvo; inflacija preko revalorizacijskih mehanizmov namreč vpliva na oblikovanje visokega dobička v bankah, čeprav poslovanje po nekaterih drugih kazalcih ne kaže takšnega izboljšanja) oziroma nanje v veliki meri učinkuje lanska sprememba davčnega sistema. Slednje velja zlasti za gostinstvo, ki je letos dodatno spodbujeno tudi z boljšo turistično sezono.

Izvoz blaga se je letos močno okrepil (lani 2.7%), tako da bo realna rast v celem letu znašala okoli 9%, uvoz blaga pa bo bistveno počasnejši kot lani (8.8%), realna rast bo po oceni znašala 5.1%. Regionalna struktura blagovnih tokov kaže na zaustavitev upadanja blagovne menjave z državami na ozemlju nekdanje

Jugoslavije, krepi se tudi obseg blagovne menjave z državami CEFTA in Rusijo, kjer slovenski tržni deleži naraščajo. Menjava z najpomembnejšimi partnericami (EU) letos realno sicer narašča (izvoz bistveno hitreje od uvoza), vendar strukturni delež teh držav v blagovni menjavi s tujino rahlo upada (lani 66.9% skupnega izvoza in 69.5% skupnega uvoza, v prvih osmih mesecih letos 64.7% in 67.8%). Kljub bistveno hitrejši realni rasti izvoza blaga v primerjavi z uvozom pa se letošnji saldo trgovinske bilance v primerjavi s preteklim letom ne bo bistveno znižal, saj izvozne cene v dolarjih letos upadajo bistveno hitreje od uvoznih. Ob nekoliko višjem storitvenem presežku zaradi ugodnejših gibanj na področju menjave poslovnih storitev, rahlem povečanju izdatkov od kapitala in predvidenih večjih prilivih transferov bo letošnji **primanjkljaj tekočega računa nekoliko nižji od lanskega, še vedno pa bo presegal 700 milijonov USD**, kar bo ob letošnjih bistveno drugačnih medvalutnih razmerjih še vedno predstavljalo **približno 4% bruto domačega proizvoda**.

Nekateri strukturni razlogi za visok primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance, ki so prispevali k njegovemu nastanku v letu 1999 (slabšanje razmerja med stroški in izvoznimi cenami blaga v primerjavi z državami CEFTA in EU, uvoz investicijskih dobrin in storitev z višjo dodano vrednostjo), se ohranjajo tudi v letu 2000. Dodatno pa k ohranjanju primanjkljaja na podobni ravni kot v preteklem letu, kljub visoki realni rasti izvoza, prispevajo še drugi dejavniki, ki so večinoma zunanjskega izvora in na katere Slovenija ne more vplivati. Gre za visoke cene nafte, ki po nagli pospešitvi v drugi polovici leta 1999 v letu 2000 dosegajo rekordne ravni zadnjih deset let, skupaj z močnim dolarjem in rastjo cen v najpomembnejših dobaviteljicah pa vplivajo na močno poslabšanje pogojev menjave s tujino, kar povišuje stroške vmesne porabe in zmanjšuje realne domače dohodke. Poleg tega na letošnji visok primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance vpliva tudi metodološka sprememba zajemanja reinvestiranih dobičkov tujih vlagateljev med izdatke od kapitala, ki se pripíšejo ob koncu leta in so se lani gibali blizu 100 milijonov USD. Vsaj enak znesek lahko pričakujemo tudi letos, glede na to, da že nekaj let k rasti stanja neposrednih tujih investicij največ prispeva predvsem krepitev aktivnosti obstoječih investitorjev.

Še vedno pa ostaja **problematičen nizek priliv novih tujih neposrednih investicij** (lani le 83.4 milijona USD, v prvih devetih mesecih letos 61.5 milijona USD) ne le z vidika pokrivanja primanjkljaja tekočega računa plačilne bilance in posledično vzdržnosti zunanjske neravnovesja, temveč predvsem z vidika izostanka pomembnega dejavnika, ki preko prenosa tehnološkega znanja in upravljalških veščin omogoča krepitev konkurenčnosti, hkrati pa bi ugodno vplival tudi na nadaljnje prestrukturiranje podjetniškega sektorja, krepitev investicijske dejavnosti in rast tržnih deležev v najpomembnejših

2

zunanjetrgovinskih partnericah. Ukrepi za spodbujanje neposrednih tujih investicij, sprejeti v prvi polovici leta 2000, pomenijo sicer pozitiven premik, še vedno pa so bistveno premalo ambiciozno zastavljeni, da bi pritegnili večji obseg strateškega tujega kapitala. Kot ovira neposrednim tujim naložbam vedno bolj izstopa odlaganje privatizacije infrastrukturnih in finančnih podjetij, administrativne ovire ter skromna ponudba stavbnih zemljišč. Na področju internacionalizacije slovenskih podjetij postaja vedno bolj aktualno tudi investiranje slovenskih podjetij v tujini, zlasti v državah nekdanje Jugoslavije in nekaterih tranzicijskih državah, kjer je predvsem za majhna podjetja prav tako nujno potrebna aktivnejša vloga države.

Ob visokem primanjkljaju tekočega računa plačilne bilance in skromnih prilivih tujih neposrednih in portfolio naložb **močno narašča obseg zadolževanja zasebnega in javnega sektorja v tujini**, ki v naslednjih letih lahko ogrozi vzdržnost plačilnobilančnega primanjkljaja. Zunanji dolg bo letos do konca leta najverjetneje presegel 6 milijard USD, pri čemer relativno hitreje narašča zunanje zadolževanje zasebnega sektorja, zlasti podjetij, deloma zaradi ugodnejših kreditnih pogojev v tujini, deloma pa tudi zaradi nerazvitosti domačega bančnega sistema. Kazalci zunanje zadolženosti nakazujejo, da se utegne Slovenija ob nadaljevanju obstoječe dinamike zunanjega zadolževanja že v prihodnjem letu uvrstiti med srednje zadolžene države, nadaljevalo pa bi se tudi zmanjševanje pokritosti zunanjega dolga z deviznimi rezervami, ki je še konec leta 1998 znašala 96.4%, lani se je spustila na 74.7%, po prvih osmih mesecih letos pa je znašala 69.1%. Pri tem velja omeniti, da je dejanski tok zadolževanja v tujini v resnici še višji, saj zaradi močnega dolarja in pretežnega zadolževanja v evropskih valutah nastajajo pri izkazu stanja dolga v dolarjih precejšnje obračunane negativne tečajne razlike².

Mednarodni dejavniki močno zaznamujejo tudi letošnja inflacijska gibanja. Po lanskem povišanju cen zaradi učinka uvedbe davka na dodano vrednost smo letos pričakovali bolj umirjeno mesečno rast cen, ki bi vplivala na postopno zniževanje medletnih stopenj rasti cen življenjskih potrebščin, zlasti v drugi polovici leta, in ohranjanje povprečne stopnje inflacije na ravni preteklega leta. Vendar je visoka rast cen nafte in primarnih surovin na svetovnih trgih skupaj s prenosom višjih uvoznih cen na domače cene proizvodov pri proizvajalcih in cene življenjskih potrebščin ter vplivom močnega dolarja vplivala na ponovno rast medletnih stopenj inflacije v septembru, kar je povprečno stopnjo inflacije

² Po oceni BS so medvalutne razlike v prvih osmih mesecih vplivale na nižjo vrednost dolga, izraženo v USD, v višini 578 milijonov USD ali približno dve tretjini osemmesečnega toka posojil iz tujine.

dvignilo nad lansko in letos spomladi predvideno raven (6.1% oziroma 7.6%). Inflacija bo **letos v povprečju leta tako znašala približno 8.9%**. Močan vpliv zunanjih dejavnikov, ki so enkratnega značaja, kaže tudi izračun osnovne (core) inflacije, pri kateri so izločeni vplivi enkratnih dejavnikov, kratkoročni vplivi ter vplivi slučajnostnih motenj na rast cen. Medletna osnovna inflacija (december 2000/december 1999) bo ob koncu leta po oceni znašala 6.9% in je v primerjavi s preteklim letom višja za 0.3 odstotne točke, kar opozarja na prenos višjih cen nafte in surovin na druge cene, ki se je začel v tretjem četrtletju leta 2000.

Cenovna in stroškovna konkurenčnosti slovenskih predelovalnih dejavnosti se bosta letos po oceni izboljšali. Tolar bo letos po oceni precej izgubil na vrednosti v primerjavi s košarico valut, predvsem zaradi močnega dolarja³, tako da se v povprečju leta pričakuje realna deprecijacija efektivnega tečaja tolarja v višini okoli 2%, če upoštevamo relativne cene življenjskih potrebščin (lani 0.7-odstotna realna deprecijacija do košarice valut). Realno tolar letos deprecira tudi do hrvaške kune in valut držav CEFTA. K izboljšanju stroškovne konkurenčnosti pa bo letos največ prispevala visoka rast produktivnosti dela, povezana z oživljanjem proizvodnje v predelovalnih dejavnostih. Kljub pričakovanemu umirjanju produktivnosti dela proti koncu leta in ustavitvi trendnega padanja stroškov dela na zaposlenega bodo slednji v povprečju leta po oceni še vedno precej zaostajali za rastjo produktivnosti dela. Padec relativnih stroškov na enoto proizvoda v košari valut bo v letu 2000 okoli 2.5-odstoten.

Čeprav so gibanja nominalne bruto plače na zaposlenega v skladu s spomladanskimi predvidevanji, bo realna rast povprečne bruto plače na zaposlenega za temi ocenami zaostajala, saj v drugi polovici leta (predvsem v poletnih mesecih) ni prišlo do pričakovane umiritve rasti cen življenjskih potrebščin. Na osnovi predvidenih nominalnih gibanj plač v zasebnem in javnem sektorju ter ob predvideni zmerni rasti cen življenjskih potrebščin do konca leta **bo bruto plača na zaposlenega v letu 2000 realno višja za največ 2%**. Osnovna usmeritev dohodkovne politike o zaostajanju realne rasti plač za rastjo produktivnosti bo tako tudi letos izpolnjena.

V letu 2000 se **nadaljujejo pozitivna gibanja na področju zaposlenosti**, zlasti narašča število delovno aktivnih v storitvenih dejavnostih, trendno pa je začelo naraščati tudi število zaposlenih v predelovalnih dejavnostih. Najbolj dinamično je zaposlovanje v drobnem gospodarstvu, konstantno narašča tudi zaposlovanje v podjetjih in organizacijah. Število delovno aktivnih letos raste tudi po podatkih

³ V primerjavi z nemško marko je tolar v desetih mesecih letos glede na enako lansko obdobje realno celo rahlo apreciral.

anket o delovni sili. **Rast zaposlenosti v ekvivalentu polnega delovnega časa bo letos po oceni okoli 1-odstotna.** Nadaljuje se tudi upadanje števila registriranih brezposelnih, čeprav s počasnejšo dinamiko v primerjavi s preteklim letom; osnovni vzrok za zniževanje pa je tudi letos črtanje iz evidenc. Stopnja registrirane brezposelnosti bo letos v povprečju znašala 12.2% (lani 13.6%), nižja kot lani bo tudi stopnja anketne brezposelnosti (7.2%, lani 7.6%). Kljub pozitivnim trendom na področju zaposlovanja pa je **potrebno programe politike zaposlovanja še bolj kot doslej usmeriti** k zmanjševanju dolgotrajne brezposelnosti in odpravljanju neskladij na trgu dela.

Konsolidirani javnofinančni prihodki v letu 2000⁴ se bodo po oceni realno zmanjšali za 1.5%. Delež javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu bo letos po oceni znašal 41.9%, kar je za 1.8 odstotne točke manj kot v letu 1999. K temu prispevajo predvsem nižji prihodki iz davka na dodano vrednost od predvidenih ob pripravi proračuna kot posledica umirjenega domačega trošenja in višjega izvoza, ki vpliva na višja vračila vstopnega davka. Ob **upočasjeni rasti javnofinančnih prihodkov** in pritisku na rast odhodkov za plače ter pokojnine zaradi hitrejše rasti cen je bila nujna **omejitev rasti javnofinančnih odhodkov**. Odhodki državnega proračuna bodo letos po oceni realno za 2% nižji kot lani in za 3% manjši od sprejetega proračuna za leto 2000 (1,060 milijard SIT) zaradi omejevanja porabe sredstev iz državnega proračuna ob koncu leta. Konsolidirani javnofinančni odhodki se bodo letos realno povečali za 1.1%, njihov delež v bruto domačem proizvodu bo po oceni znašal 43.6%. Zaradi relativno večjega zmanjšanja deleža javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu v primerjavi z deležem javnofinančnih odhodkov bo **javnofinančni primanjkljaj**, ki ga izkazuje konsolidirana bilanca javnega financiranja, letos po oceni za dobro odstotno točko višji od lanskega in bo znašal 1.7% bruto domačega proizvoda.

2.2. OBETI IN PRIČAKOVANJA V LETIH 2001 IN 2002 - Umiritev mednarodnega okolja in odločilna vloga plačne in javnofinančne politike

V letu 2001 se bo realna rast bruto domačega proizvoda po oceni nekoliko umirila in bo znašala okoli 4%. K bolj umirjeni dinamiki gospodarske rasti bo

⁴ V skladu z zakonom o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2000 se med prihodke leta 2000 štejejo prihodki iz davka na dodano vrednost in trošarin, vplačani v januarju 2001, ki se nanašajo na promet v decembru 2000. Prihodki iz davka na dodano vrednost in trošarin, vplačani v januarju 2000, ki se nanašajo na promet v decembru 1999, pa so bili vključeni med javnofinančne prihodke za leto 1999.

prispevala predvsem upočasnitev rasti tujega povpraševanja, skladno s pričakovanimi gibanji v mednarodnem okolju. Rast domačega povpraševanja, ki bo omejena z bolj restriktivno javnofinančno politiko, se bo po izraziti umiritvi v letu 2000 le rahlo okrepila in bo po oceni znašala 3.8%. Pri tem bo rast končne potrošnje višja od letošnje (2.9%, v letu 2000 1.6%), rast reprodukcijske potrošnje pa se bo nekoliko upočasnila skladno z upočasnjeno proizvodno aktivnostjo v predelovalnih dejavnostih. Realna rast investicij v osnovna sredstva bo le nekoliko višja od letošnje (po oceni bo znašala okoli 5%), še vedno pa bo presegala rast bruto domačega proizvoda. Nekoliko bolj dinamična rast nekaterih komponent domačega povpraševanja v letu 2001 bo deloma posledica cikličnega vpliva letošnje izrazite umiritve investicijske in končne domače potrošnje, deloma pa tudi pričakovanega izboljšanja pogojev menjave s tujino (pričakovano upadanje cen nafte po koncu zimske sezone in postopna krepitev evra do dolarja), ki bodo vplivali na krepitev domače kupne moči zlasti v drugi polovici leta. Po drugi strani bodo rast domačega povpraševanja, državnega in v določenem delu tudi investicijskega, zavirali omejevalni ukrepi javnofinančne politike, še posebej v obdobju začasnega financiranja proračuna. Upoštevajoč ocenjeno rast plač in zaposlenosti se bo realna rast zasebne potrošnje v letu 2001 okrepila na 2.9%. Zaradi ocenjenega rahlega umirjanja konjunktura v državah EU in tudi visokega letošnjega izvoza, ki dviguje izvozno raven in pomeni visoko primerjalno osnovo za tokove v prihodnjem letu, se bo rast izvoza v prihodnjem letu po oceni umirila (6.9%), še vedno pa bo izvoz blaga in storitev realno naraščal precej hitreje od bruto domačega proizvoda. K nadaljevanju razmeroma ugodnih izvoznih gibanj v letu 2001 bo prispevala tudi pričakovana nadaljnja krepitev gospodarske rasti na Hrvaškem in drugih državah nekdanje Jugoslavije ter v večini tranzicijskih držav, s katerimi se bo krepilo zlasti sodelovanje preko internacionalizacije slovenskih podjetij. **V letu 2002** bo gospodarska rast ob ohranjanju realne rasti tujega povpraševanja na ravni okoli 7% in nadaljnji krepitvi domačega povpraševanja z vidika prispevka obeh nekoliko bolj uravnotežena in se bo okrepila na $4\frac{1}{4}$ odstotka. Ob pričakovani višji realni rasti zasebnega (3.2%) in investicijskega povpraševanja (5.4%) bo rast tujega povpraševanja tudi v letu 2002 ostala glavni dejavnik gospodarske rasti.

Zaradi rahle umiritve izvoznega povpraševanja v letih 2001 in 2002 (izvoz blaga se bo po oceni realno povečal za 7.2 oziroma 7.3%) in višjega uvoza blaga (realno 5.8 oziroma 6.3%) bodo v obeh letih realno hitreje naraščali tudi davki od proizvodov in storitev, tako da bosta stopnji **rasti dodane vrednosti in bruto domačega proizvoda ponovno približno izenačeni**. Rast skupne dodane vrednosti v letu 2001 bo znašala 4.1%, upočasnila se bo predvsem rast predelovalnih dejavnosti (4%), oskrbe z električno energijo (1.5%), gradbeništva (4.5%) in gostinstva (5.5%), rast kmetijstva pa bo po letošnjem ocenjenem

realnem padcu po oceni relativno visoka (7%). Večina storitvenih dejavnosti bo po oceni ohranila podobno dinamiko rasti kot v letu 2000. Rast skupne dodane vrednosti se bo v letu 2002 ponovno nekoliko okrepila (na 4.5%) predvsem zaradi rahle ponovne krepitve realne rasti v predelovalnih dejavnostih ter posledično transportu, kakor tudi v finančnem posredništvu (pod predpostavko konsolidacije bančnega sistema in izpeljane privatizacije v bančništvu in zavarovalništvu).

Blagovno-storitveni primanjkljaj se bo tudi v naslednjih dveh letih ohranjal na relativno visoki ravni. Kljub relativni upočasnitvi izvoza blaga in storitev (6.9%) in krepitvi uvoza (5.6%) se bo v letu 2001 predvidoma zmanjšal za okoli 90 milijonov USD (na približno 750 milijonov USD), deloma zaradi predvidenega šibkejšega dolarja in upadanja cen nafte ter posledično ugodnejših pogojev menjave, deloma pa bo k temu prispevala tudi rahla krepitev storitvenega presežka. Na podobni ravni se bo blagovno-storitveni primanjkljaj gibal tudi v letu 2002, ko se bo ob 7-odstotni realni rasti izvoza okrepil tudi uvoz (realno 6.2%), spodbujen z živahnejšo domačo investicijsko in zasebno potrošnjo. **Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance** se bo ob ocenjenih gibanjih blagovno-storitvenih tokov, predvidenem večjem prilivu sredstev iz strukturnih skladov EU in ohranjanju primanjkljaja faktorskih dohodkov na nekoliko višji ravni od letošnje **v naslednjih dveh letih le postopno zniževal proti 3% bruto domačega proizvoda.**

V prihodnjih dveh letih se bo razvojna vsebina primanjkljaja tekočega računa plačilne bilance ohranjala oziroma celo krepila ob pričakovanem relativno hitrejšem uvozu kapitalnih dobrin. Razmeroma **visoka investicijsko-varčevalna vrzel ne bo problematična, če bodo uvožene investicijske dobrine prispevale k povečanju učinkovitosti naložb.** Glede na prevladujoči delež infrastrukturnih investicij pa bodo pozitivni vplivi povečanja učinkovitosti in posledično višji in bolj konkurenčen izvoz vidni šele v naslednjem srednjeročnem obdobju. Zato je intenzivnejše odpiranje slovenskega gospodarstva tujemu kapitalu, zlasti strateškim tujim vlagateljem, toliko bolj pomembno.

Pod predpostavko, da v prihodnjih mesecih ne bo večjih podražitev nafte in da se bo ob koncu zimske sezone začelo postopno upadanje cen na svetovnih trgih, ter ob relativni krepitvi evra do dolarja, bodo neposredni zunanji pritiski na rast domačih cen življenjskih potrebščin v letu 2001 bistveno manjši od letošnjih. Še vedno pa bo vsaj še dve četrletji po prenehanju rasti cen nafte prisoten prenos na druge cene, zato lahko hitrejšje zniževanje medletnih stopenj inflacije pričakujemo šele v drugi polovici leta. Omenjena dejstva in visoke stopnje inflacije v posameznih mesecih v drugi polovici leta 2000 bodo vplivali na **ohranjanje**

relativno visoke povprečne stopnje inflacije v letu 2001, ki bi ob upoštevanju navedenih predpostavk **znašala približno 7.8%**. Na podlagi pričakovanega umirjanja inflacijskih gibanj in nadaljevanja ugodnega trenda tudi v letu zatem se bo **povprečna letna stopnja rasti cen v letu 2002 postopno približevala 5-odstotni**.

Zaradi pritiska obstoječega mehanizma usklajevanja plač z rastjo cen življenjskih potrebščin na javnofinančne izdatke **bi bilo potrebno že pred iztekom leta 2000 postaviti okvirne pogoje nove plačne politike za obdobje od leta 2001 dalje**. S tem povezana dogovarjanja med socialnimi partnerji so letos sicer že potekala, vendar je bila intenzivnost pogajanj s spremembami v vladi in nato volitvami močno upočasnjena. Osnovni elementi, ki jih bo potrebno določiti v okviru nove plačne politike, so: mehanizem usklajevanja, ki bo upošteval bodoče gibanje cen življenjskih potrebščin, ter način približevanja izhodiščne plače minimalni plači. **V oceni gibanja plač za leto 2001 je predvideno, da bo sklenjen nov dogovor o plačah**. Enaka predpostavka je upoštevana tudi pri oceni javnofinančnih odhodkov. V oceni gibanja plač v javnem sektorju pa so v plačah upoštevani vsi do sedaj sprejeti dodatki, ki so se delno izplačali že v letu 2000, delno se bodo še v letu 2001. Na osnovi upoštevanih gibanj plač v obeh sektorjih bo realna **bruto plača na zaposlenega v letu 2001 porasla med 2% in 2.5%** in bo še vedno zaostajala za rastjo produktivnosti dela.

Ob zaostajanju rasti stroškov dela za rastjo produktivnosti, nadaljevanju sorazmerno dinamične gospodarske rasti in uspešnem izvajanju širše zastavljene politike zaposlovanja se bodo **ugodna gibanja na področju zaposlovanja nadaljevala tudi v letih 2001 in 2002**. Število zaposlenih v ekvivalentu polnega delovnega časa se bo v obeh letih povečalo za okoli 1%, ob ocenjeni rasti bruto domačega proizvoda pa bi se v naslednjih dveh letih nekoliko okrepila rast produktivnosti dela. V obeh letih se bo nadaljevalo tudi upadanje registrirane brezposelnosti, pri tem se bo dinamika upadanja po oceni upočasnila zaradi vztrajanja strukturnih problemov brezposelnosti in pričakovanega večjega priliva iskalcev prve zaposlitve. Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2001 bi tako znašala okoli 11.7%, v letu 2002 pa 11.3%. Mednarodno primerljiva anketna stopnja brezposelnosti bo v prihodnjih dveh letih znašala okoli 7% (letos 7.2%).

Projekcije javnofinančnih virov v letu 2001 pri nespremenjenem davčnem instrumentariju kažejo na nadaljnje zmanjševanje deleža javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu. Za **zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja pod letošnjo raven** je v letu 2001 potrebno zagotoviti vzdrževanje deleža javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu približno na letošnji ravni

(42%), pri oblikovanju in usklajevanju predloga državnega proračuna pa bo potrebno zagotoviti ustrezno prilagoditev deleža odhodkov državnega proračuna v bruto domačem proizvodu ocenjenim prihodkom.

Tabela 1: Nekateri makroekonomski kazalci v obdobju 1996-2002

	1996	1997	1998	1999	2000 ocena	2001 ocena	2002 ocena
BRUTO DOMAČI PROIZVOD - realna rast v %	3.5	4.6	3.8	5.0	4 ¹ / ₄	4.0	4 ¹ / ₄
Saldo tekočih transakcij s tujino v mio USD	32.0	12.0	147.0	782.0	730.0	648.0	676.0
- v primerjavi z BDP v %	0.2	0.1	-0.8	-3.9	-4.0	-3.3	-3.2
Zaposlenost po metodologiji nacionalnih računov (rast v %)	-0.9	-0.5	0.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Stopnja brezposelnosti po ILO v %	7.3	7.4	7.9	7.6	7.2	7.0	7.0
Bruto povprečna plača na zaposlenega (realna rast v %)	5.1	2.4	1.6	3.3	2.0	2.5	2.5
Inflacija (povprečje leta) ¹ , v %	9.7	9.1	7.9	6.1	8.9	7.8	5.2
Efektivni tečaj tolarja - realno ² , v %	-2.9	0.7	4.0	-0.7	-2.1	-0.3	-0.3
KONSOLIDIRANA BILANCA JAVNEGA FINANCIRANJA PO METODOLOGIJI GFS - IMF							
Javnofinančni prihodki ³ v primerjavi z BDP v %	42.7	42.0	43.0	43.7	41.9	41.3	
Javnofinančni odhodki v primerjavi z BDP v %	42.4	43.2	43.8	44.3	43.6	42.6	
Presežek (primanjkljaj) v primerjavi z BDP v %	0.3	-1.2	-0.8	-0.6	-1.7	-1.3	

Opombe: ¹Do leta 1998 merilo inflacije cene na drobno, od leta 1998 naprej merilo inflacije indeks cen življenjskih potrebščin. ²Rast vrednosti pomeni rast vrednosti tolarja in obratno; merjeno z relativnimi cenami življenjskih stroškov. ³Predlog državnega proračuna za leto 2001 še ni oblikovan. Delovne projekcije javnofinančnih virov v letu 2001 pri nespremenjenem davčnem instrumentariju kažejo na nadaljnje zmanjševanje deleža javnofinančnih prihodkov v bruto domačem proizvodu na 41.3%.

Viri: SURS, BS, ocene ZMAR.

2.3. PROJEKCIJE OSNOVNIH MAKROEKONOMSKIH KATEGORIJ DO LETA 2005 - Prehajanje na nov razvojni vzorec

Projekcije osnovnih makroekonomskih kategorij do leta 2005 bolj kot iz sedanjih trendov izhajajo iz nove razvojne paradigme, ki jo zahteva približevanje in vstop Slovenije v EU. Razprava o strategiji gospodarskega razvoja Slovenije mora pripeljati do razvojnega konsenza in hkrati dati osnovne usmeritve za pripravo Državnega razvojnega programa do leta 2006, od katerega bo odvisen obseg sredstev, ki jih bo Slovenija kot članica dobila iz strukturnih skladov EU.

Pri oblikovanju razvojnih ciljev mora nova strategija izhajati iz opredelitve za trajnostni razvoj in iz enakovrednega obravnavanja treh sestavin blaginje, to je

njene gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti. Osnovni razvojni cilj je povečevanje blaginje, ki vključuje tudi nematerialne sestavine, kot so osebnostni razvoj in samouresničevanje, vključenost v družbo in varnost, sodelovanje, razvoj individualne in kulturne identitete. Na področju gospodarskega razvoja se cilj povečevanja blaginje konkretizira v (i) krepitvi konkurenčnosti države in gospodarstva, (ii) razvoju človeškega dejavnika in socialne povezanosti, (iii) izboljšanju gospodarske infrastrukture in infrastrukturnih storitev, vključno s storitvami obveznih lokalnih javnih služb varstva okolja, in v (iv) uravnoteženem regionalnem razvoju. Uspešnost razvoja bo v veliki meri odvisna od sposobnosti prilagajanja novim izzivom (globalizacija, informacijska družba, vključitev v EU) in izkoriščanja priložnosti, sposobnosti ustvarjanja učinkovitega socialnega dialoga in razvojnega partnerstva. Za uspešen razvoj bo nujno potrebno še povečati odprtost do okolja ob hkratni krepitvi sposobnosti za ofenzivno izkoriščanje razvojnih priložnosti (krepitev konkurenčne sposobnosti in prilagodljivosti gospodarskih subjektov in države) in okrepiti sposobnosti za vseživljenjsko učenje in iskanje najustreznejših prilagoditev, pri čemer ima glavno vlogo predvsem razvoj človeških virov. Znanje in prilagodljivost ter odprtost namreč postajajo vse bolj ključen dejavnik gospodarskega razvoja.

Uveljavitev novega razvojnega vzorca skupaj z zaključkom preostalih še tranzicijskih reform bi po kvantitativnih ocenah pripeljala do zmerne pospešitve gospodarske rasti (v povprečju za 1 odstotno točko višje v naslednjih 5 letih v primerjavi s preteklimi petimi leti) ob povečanju deleža storitvenih dejavnosti v ustvarjeni dodani vrednosti, predvsem na račun hitrejšega razvoja poslovnih storitev. Čeprav se vloga makroekonomskih politik postopoma zmanjšuje in na pomenu pridobivajo mikroekonomske politike spodbujanja razvoja, ostajata makroekonomska stabilnost in zadostna ekonomska in socialna kohezija pomembna predpogoja uspešnega gospodarskega razvoja. V prihodnjih letih bi za to morale postopno priti do zmanjševanja zunanega neravnovesja (z okoli 4% bruto domačega proizvoda na okoli 2% bruto domačega proizvoda), ki bo financiran predvsem s prilivom tujih investicij (neposrednih in portfolio), do dolgoročno uravnoteženih javnih financ in postopnega zniževanja inflacije na evropski primerljivo raven.

Razmere na trgu dela bodo v veliki meri odvisne tudi od uspešnosti izvajanja novega koncepta politike zaposlovanja, ki izhaja iz potrebe po povečanju zaposljivosti prebivalstva, spodbujanju podjetništva, spodbujanju večje prilagodljivosti podjetij in posameznikov in po zagotavljanju enakih možnosti in pogojev zaposlovanja. Ob uspešnem izvajanju širše zastavljene politike zaposlovanja in uspešni politiki plač se bo v prihodnjih letih nadaljevala rast zaposlenosti, ki bo v povprečju presegala letno 1%, in zmanjševanje brezposelnosti

pod 6% (merjeno z anketo o delovni sili). Neugodna demografska gibanja in potencialna neskladja na trgu dela bodo zahtevala bolj aktivno migracijsko politiko, ki bo na eni strani selektivno spodbujala priseljevanje, na drugi strani pa omogočala zadostne pogoje za "kroženje" (delo izven Slovenije in vračanje domov) domačih usposobljenih kadrov.